

**TURGUT UYAR'IN ŞİİRLERİNDE "BEN VE ÖTEKİ" NİN GÖRÜNTÜ DÜZEYLERİ,
(Turgut Uyar'ın Şiirleri Üzerine Tematik Bir İnceleme), Akçağ Yay., Ankara,
2017, 464 s.**

Fatma TOPDAŞ ÇELİK¹

Durum, değer ve eylemlerden varoluşsal anlamda sorumlu olan insanın, içinde bulunduğu zaman ve mekânda kendi varoluşunu yaratıp devam ettirmesi, "ben" ve "öteki" ne ait değerleri algılayıp kurmayı gerektirir. Kendi varlığına dalan insanın kendini tanıma sürecinde yaşamı ile ilgili durum, değer ve eylemleri mimetik olarak kurduğu bir düzleme yansıtması ise sanatı doğurur. Bu yansıtma eylemi ile kendini yeniden görme ve bilme olanağı bulan insan, kendi değerlerini kendi biçim ve içerik alanında oluşturduğu ben/ülkü ve karşıt/öteki değerler ikilemiyle dile getirir.

"Turgut Uyar'ın Şiirlerinde "Ben ve Öteki" nin Görüntü Düzeyleri" adlı eser, Önsöz, Giriş, Sonuç ve Kaynakça dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. Eserin Önsöz'ünde şiirleri değerlendirirken kullanılan yöntem ve teknikleri belirterek tanıtıcı bilgiler veren Veysel Şahin, aynı

zamanda Turgut Uyar'ın Türk edebiyatındaki yeri ve önemi hakkında da kısa bilgiler verir. Giriş bölümünde "ben" ve "öteki" kavramları arasındaki diyalektik ilişkiyi açıklayarak İnsanın düşünsel ve eylemsel olarak sürekli çatışma içinde olduğunu söyleyen Şahin, insanın kendi varoluşunu yaratması ve devam ettirebilmesi için "ben"ini ve içinde bulunduğu karşıtlık durumunu yani "öteki"ni tanıması ve yüzleşmesi gerektiğini ifade eder. Nitekim "kendinin farkında olan özne "ben", ülküsel anlamda insanın kurduğu değerler bütünüdür. "Öteki" ise bireyin bilincinde yarattığı bütün yaşantılarında yabancılık, bunaltı ve çatışma meydana getirir." (s. 17) Şairin şiirlerinde yer alan durum ve olayların, "ben" in "öteki" ya da diğer "ben"lerle kurduğu ilişkiler sonrasında ortaya

¹ Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, fatma_topdas@hotmail.com

çıktığını söyleyen Şahin, "ben" ve "öteki"nin yarattığı değerler dünyasının şairin şiirinin ana omurgasını oluşturduğunu belirtir. Bu sebeple şairin bütün şiirlerinde "ben" ve "öteki"nin değerleri; kavram, kişi, simge, mekân ve izlek olarak birbirini tamamlayıp açıklamaktadır.

Veysel Şahin, eserin "Turgut Uyar'ın Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri" başlığını taşıyan Birinci Bölüm'ünü kendi içerisinde "Hayatı", "Edebî Kişiliği" ve "Eserleri" olmak üzere üç alt başlığa ayırır. Yazar Şahin; Turgut Uyar'ın ailesi, çocukluğu, eğitimi, yaptığı görevleri, evliliği ve şiire başlama yıllarını belgeler ve şairin yaşamına dahil olan kişilerin söylemlerine dayanarak ortaya koyarken hakkındaki birçok ikilemi ortadan kaldıracak aydınlatıcı bilgilere yer verir.

Çalışmanın esasını teşkil eden İkinci Bölüm, "Turgut Uyar'ın Şiirlerinde "Ben" ve "Öteki"nin Görüntü Düzeyleri" başlığını taşır. Şairin şiir evrenini "ben" ve "öteki" nin diyalektik yapısı üzerinden tematik bir okumayla ortaya koymaya çalışan Veysel Şahin, bu bölümü; " "Ben" ve "Öteki"nin Aşk Halleri", " "Ben" ve "Öteki"nin Başkaldırısı", " "Ben" ve "Öteki"nin Dünyasında Kadın", " "Ben" ve "Öteki"nin Mutluluk ve Mutsuzluk Durumları", " "Ben" ve "Öteki"nin Ölümüne Dair Konuşmaları", " "Ben" ve "Öteki"nin Özgürlük ve Kaçış Sancısı", " "Ben" ve "Öteki"nin Yabancılaşma/Ötekileşme Düzeyleri", " "Ben" ve "Öteki"nin Yalnızlık İtkisi ve Düzeyleri", " "Ben" ve "Öteki"nin Kimlik Bulan Kişileri", " "Ben" ve "Öteki"nin Mekânsal Bellekleri ve Halleri", " "Ben" ve "Öteki"nin Zaman Algısı", " "Ben" ve "Öteki"nin Simgesel Düzeyde Görüntüleri" şeklinde on iki alt başlıktan oluşturur.

" "Ben" ve "Öteki"nin Aşk Halleri"nde, Turgut Uyar'ın ilk şiirlerinden itibaren aşka geniş yer verdiğini söyleyen Şahin, aşkın onun şiirlerinde kimi zaman insanı kuran ve değiştiren kimi zaman da kentli yalnızlığı arttıran, insanı kendine yabancı kılan bir durum olduğunu tespit eder. Turgut Uyar'ın şiirlerinde " "Ben" ve "Öteki"nin Başkaldırısı", dünyanın anlamsızlığı ve absürtlüğüne farkına varan özne "ben"in, düşünsel çatışma sonrasında kendini ya "öteki"ne karşı savunması ya da "ben"in kendisine ve değerlerine karşı durması ile eyleme geçmesi halinde gerçekleşir. Turgut Uyar'ın, bazı şiirlerinde yalnızlık duygusunun silinmesini sağlayan bir güç olarak kabul ettiği kadını, bazı şiirlerinde ise mutsuzluğu tetikleyen bir unsur olarak ele aldığını ifade Şahin, aşk ve ikili ilişkiler ile ilgili tematik değerlerin öznesi konumunda olan kadını " "Ben" ve "Öteki"nin Dünyasında Kadın" başlığında ayrıntılı olarak inceler. " "Ben" ve "Öteki"nin Mutluluk ve Mutsuzluk Durumları"nda mutluluk ve mutsuzluk kavramlarını "ben" ve "öteki" arasındaki uyum ve umut fikirleri etrafında irdeleyen yazar, bu izleklerin şairin şiirlerindeki temel izleklerden olduğunu dile getirir. "Ben" ve "Öteki"nin Ölümüne Dair Konuşmaları" başlığında yazar Şahin, şiir özneleri "ben" ve "öteki"nin ölümü sorgulamasının ölüm korkusu, ölümsüzlük arzusu, ölümü kabullenme, ölüye övgü, ölüme başkaldırı şeklinde gerçekleştiğini söyleyerek bu sorgulamanın varoluşsal bir boyuta ulaştığını vurgular. " "Ben" ve "Öteki"nin Özgürlük ve Kaçış Sancısı" başlığında; kendi varlığını keşfederek özgür olduğunu kavrayan bireyin varoluşsal tutunma çabasını şiir evrenine taşıyan Uyar'ın bu izlekli şiirlerinde düş ve bilinçaltını kaçışın düşünsel ve mekânsal düzlemi olarak kurguladığı anlatılır. " "Ben" ve "Öteki"nin Yabancılaşma/Ötekileşme Düzeyleri" başlığında şairin şiirlerindeki

yabancılaşmayı bireysel ve toplumsal olmak üzere ikiye ayıran yazar, şairin şiirlerindeki bireysel yabancılaşmayı öznenin kendi olma bilincini kavramaya yönelik düşünsel bir başkaldırı olarak açıklarken toplumsal yabancılaşmayı da evrensel anlamda kendi değerlerine yabancılaşma olarak ifade eder. “ “Ben” ve “Öteki”nin Yalnızlık İtkisi ve Düzeyleri”, Uyar'ın şiirlerindeki yalnızlığın bilişsel boyutlu olarak ortaya konduğu bölümdür. “ “Ben” ve “Öteki”nin Kimlik Bulan Kişileri” bölümünde Şahin, şairin şiirlerinde yer alan kişilerin aslında şairin kendi “ben”i ve “öteki ben”inin iç ve dış öyküsünden oluştuğu tespitinde bulunur. “ “Ben” ve “Öteki”nin Mekânsal Bellekleri ve Halleri” başlığını oluşturan şiirlerde “ben”in kendini kurduğu mekânlar, mekânsal bellek açısından kimlik değerlerini içinde barındırırken; “öteki”nin mekânda kendini kurduğu mekânlar ise yitik, yalıtık, yurtsuz ya da yutucu bir mekâna dönüşür. “ “Ben” ve “Öteki”nin Zaman Algısı” bölümünde, “ben” ve “öteki”nin varoluşsal kaygılarıyla doğrudan ilintili olan zamanın da bir izlek olarak ele alınmasını gerekli kıldığını söyleyen Şahin, şairin şiirlerindeki zamanın bir sığınma ve bulunma durumunu imlediği gibi bütün kaçışların çizgisel yönünü, geçmişin tarihselliğini ve an'ın oluşlarını açıkladığını belirtir. İkinci Bölüm'ün “ “Ben” ve “Öteki”nin Simgesel Düzeyde Görüntüleri” adını taşıyan son alt başlığında ise şairin şiirlerindeki geleneksel ve bireysel simge kurgusu anlatılır.

Sonuç olarak Yrd. Doç. Dr. Veysel ŞAHİN tarafından hazırlanan “**Turgut Uyar'ın Şiirlerinde "Ben ve Öteki"nin Görüntü Düzeyleri**” adlı çalışmada; İkinci Yeni şiirinin önemli şairlerinden olan Turgut Uyar'ın şiir evrenini “ben” ve “öteki”nin diyalektik yapısı üzerinden tematik bir okumayla ortaya koyan Şahin, şairin şiir kurgusuna farklı bakış açısı kazandırmaktadır. Bu niteliğiyle Türk edebiyatına önemli bir katkı sağlayan çalışmanın gelecek çalışmalara yol gösterici olacağı muhakkaktır.

